

ผลของสุขภาพจิตศึกษาแบบกลุ่ม ต่อ ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ
ของผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อน

นางจันทร์เพ็ญ ธีรสินพงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-0796-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE EFFECTIVENESS OF GROUP PSYCHOEDUCATION ON KNOWLEDGE, ATTITUDE AND
PRACTICE OF PARENTS WITH MENTALLY RETARDED CHILDREN

JANPHEN TUCHSINPONG

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Mental Health

Department of Psychiatry

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-0796-5

นางจันทร์เพ็ญ รัชสินพงษ์ : ผลของสุขภาพจิตศึกษาแบบกลุ่ม ต่อ ความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติของผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อน. (THE EFFECTIVENESS OF GROUP PSYCHOEDUCATION ON KNOWLEDGE, ATTITUDE AND PRACTICE OF PARENTS WITH MENTALLY RETARDED CHILDREN). อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ อัมพล สุอำพัน, อ.ที่ปรึกษาร่วม : อาจารย์ นายแพทย์วิรุยุทธ ประพันธ์พจน์ จำนวนหน้า 201 หน้า. ISBN 974-03-0796-5.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติของผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อน ก่อนและหลังการได้รับสุขภาพจิตศึกษาแบบกลุ่มโดยใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ร่วมกับ การได้รับสุขภาพจิตศึกษาเป็นรายบุคคลตามมาตรฐาน และศึกษาเปรียบเทียบความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติของผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อน ระหว่างการได้รับสุขภาพจิตศึกษาแบบกลุ่มโดยใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ร่วมกับ การได้รับสุขภาพจิตศึกษาเป็นรายบุคคลตามมาตรฐาน กับ การได้รับสุขภาพจิตศึกษาเป็นรายบุคคลตามมาตรฐานเพียงอย่างเดียว สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเป็นโปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาแบบกลุ่มโดยใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม, แบบทดสอบความรู้, แบบสอบถามเจตคติ และแบบสอบถามการปฏิบัติต่อเด็กปัญญาอ่อน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อน อายุแรกเกิด - 1 ปี 6 เดือน ที่รับบริการส่งเสริมพัฒนาการจากโรงพยาบาลราชานุกูล จำนวน 59 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 29 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน

ผลการวิจัยพบว่า ก่อนและหลังการได้รับสุขภาพจิตศึกษาแบบกลุ่มโดยใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ร่วมกับ การได้รับสุขภาพจิตศึกษาเป็นรายบุคคลตามมาตรฐาน ผู้ปกครองมีความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ผู้ปกครองกลุ่มควบคุมซึ่งได้รับสุขภาพจิตศึกษาเป็นรายบุคคลตามมาตรฐาน มีเพียงเจตคติเท่านั้นที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนความรู้และการปฏิบัติไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งแสดงว่าการได้รับสุขภาพจิตศึกษาแบบกลุ่มโดยใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ร่วมกับ การได้รับสุขภาพจิตศึกษาเป็นรายบุคคลตามมาตรฐาน มีประสิทธิผลต่อการเสริมสร้างความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติของผู้ปกครอง ดีกว่าการได้รับสุขภาพจิตศึกษาเป็นรายบุคคลตามมาตรฐานเพียงอย่างเดียว

ภาควิชาจิตเวชศาสตร์
สาขาวิชาสุขภาพจิต
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่ออนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

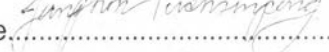
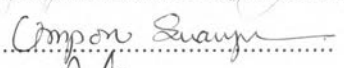
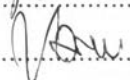
4375352730 : MAJOR MENTAL HEALTH

KEY WORD : GROUP PSYCHOEDUCATION / KNOWLEDGE / ATTITUDE / PRACTICE.

JANPHEN TUCHSINPONG : THESIS TITLE. (THE EFFECTIVENESS OF GROUP PSYCHOEDUCATION ON KNOWLEDGE, ATTITUDE AND PRACTICE OF PARENTS WITH MENTALLY RETARDED CHILDREN). THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. UMPON SUAMPUN, THESIS CO-ADVISOR : VERAYUTH PRAPHANPHOJ, 201 pp. ISBN 974-03-0796-5.

The main objective of this study was to compare knowledge, attitude and practice of parents with mentally retarded children before and after having group psychoeducation and between the experimental group (group psychoeducation) and the control group (individual psychoeducation). The instrument used in the experimental group was group psychoeducation applying the participatory learning process and that in the control group was a regular infant development program. The data were collected by using questionnaires consisting of knowledge, attitude and practice of parents with mentally retarded children and analyzed by SPSS program. Participants were 59 parents of mentally retarded children aged 0 - 1 year and 6 months who attended the infant development program at Rajanukul Hospital. From this group 29 parents were randomly chosen for the experimental group and 30 parents for the control group.

The results of the study were as follows: In the experimental group., the post-test scores (after group psychoeducation) in knowledge, attitude and practice were significantly higher than the pre-test scores (before group psychoeducation)., with p value at 0.05. In the control group, the post-test scores in attitude were significantly higher than the pre-test scores (p = 0.05). But for knowledge and practice there was no difference between the pre-test and post-test scores. The results of the study supported the hypothesis that group psychoeducation applying participatory learning process together with regular infant development program had greater effect on knowledge, attitude and practice than regular infant development program alone.

Department of Psychiatry.....Student's signature.....
Field of study Mental Health.....Advisor's signature.....
Academic year 2001.....Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงนันทิกา ทิวาชาติ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาสุขภาพจิต รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ อัมพล สุอำพัน อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ นายแพทย์วิรุทธ ประพันธ์พจน์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิด ในการทำวิจัย และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่งมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในเจตนาและความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงอุมาพร ตรังคสมบัติ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และแพทย์หญิงบุรณี กาญจนถวัลย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงอลิสรา วัชรสินธุ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์พนม เกตุมาน แพทย์หญิงเรณแก้ว กนกพงศ์ศักดิ์ นายแพทย์ดุสิต ลิขนะพิชิตกุล แพทย์หญิงเบญจพร ปัญญาียง นายแพทย์ณัฏฐร ทิพย์รัตน์เสถียร และคุณวนิดา ชนินทยุทวงศ์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ กรมสุขภาพจิตและโรงพยาบาลราชานุกูล ที่สนับสนุนทุนการศึกษา และขอกราบขอบพระคุณทบวงมหาวิทยาลัยที่กรุณาให้ทุนสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณสมจิตต์ ฤทธิรักษา หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล ในฐานะผู้บังคับบัญชาและผู้ให้คำปรึกษา ตลอดจนเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลราชานุกูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ปกครองบุคคลปัญญาอ่อนทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัว ที่ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

จันทร์เพ็ญ ธัชสินพงษ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	8
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2. แนวคิดและทฤษฎี.....	11
ความรู้เกี่ยวกับภาวะปัญญาอ่อน.....	11
เจตคติต่อบุคคลปัญญาอ่อน.....	26
การปฏิบัติต่อบุคคลปัญญาอ่อน.....	30
การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม.....	38
ผลงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง.....	50
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติ.....	50
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม.....	61
ผลงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง.....	63
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	67
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	67

	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	73
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน.....	79
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
5. สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	94
สรุปผลการวิจัย.....	94
การดำเนินกิจกรรม.....	94
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	95
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
ผลการศึกษา.....	96
อภิปรายผล.....	98
อภิปรายผลการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม.....	109
ข้อเสนอแนะ.....	113
รายการอ้างอิง.....	114
ภาคผนวก.....	122
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	191

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1. ความรุนแรงของภาวะปัญญาอ่อน แบ่งตามระดับเชาวน์ปัญญา และอัตราความชุก.....	14
2. เปรียบเทียบพยาธิสภาพของสมอง ระยะเวลาการเกิด และสาเหตุของปัญญาอ่อน.....	17
3. ลักษณะพัฒนาการของบุคคลปัญญาอ่อนตามวัย.....	21
4. การจัดกลุ่มประเภทต่าง ๆ.....	41
5. องค์ประกอบของการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและลักษณะเฉพาะของการสอนความรู้.....	43
6. องค์ประกอบของการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมและลักษณะเฉพาะของการสอนเจตคติ.....	43
7. รูปขั้นตอนและกิจกรรมการสอนเจตคติ.....	45
8. องค์ประกอบของการเรียนรู้และลักษณะเฉพาะของการสอนทักษะ.....	49
9. ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	81
10. ข้อมูลทั่วไปของเด็กปัญญาอ่อนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามเพศ, อายุ และลำดับการเกิด.....	85
11. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติ ของผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง	87
12. ความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติ ของผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อนกลุ่มทดลอง จำแนก ก่อนและหลังการทดลอง.....	88
13. ความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติ ของผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อนกลุ่มควบคุม จำแนก ก่อนและหลังการทดลอง.....	89
14. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติ ของผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อนในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง.....	90
15. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติ ของผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อนในควบคุม ครั้งแรก (Pre – test) และครั้งหลัง (Post – test).....	91
16. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติ ของผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง	92
17. ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความรู้, เจตคติ และการปฏิบัติ ระหว่างผู้ปกครองกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง.....	108

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2. การเกิดเจตคติ.....	28
3. องค์ประกอบ 4 ประการของการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม.....	39
4. องค์ประกอบของเจตคติ.....	44
5. ขั้นตอนและกิจกรรมการสอนทักษะ.....	49